

Motion till riksdagen

1986/87:Jo210

Lars Ernestam och Börje Stensson (fp)

Genbank för husdjur

I februari 1973 tillsatte chefen för jordbruksdepartementet en sakkunnig för att utreda frågan om tillvaratagande av genetiskt material av växter. Betänkande avlämnades i april 1975 (Ds Jo 1975:5) och 1978 beslöt Nordiska ministerrådet att upprätta en gemensam genbank för jordbruks- och trädgårdsväxter. Denna påbörjade sin verksamhet i januari 1979. Årsbudget för 1985 är 3 milj. kr. Under 1975 utreddes skogsbrukets behov av genbank. Ett betänkande avlämnades december 1978 och en verksamhet kom i gång i början på 1981. Årsbudget för 1985 är 165 000 kr.

I oktober 1978 fortsattes genomgången av de nordiska genresurserna med en utredning om behovet av bevarandet av genetiskt material hos husdjur. Utredningen överlämnade sitt betänkande i maj 1980, varefter det samma år av departementet överlämnades till landbruksstyrelsen för beaktande.

Av de rekommendationer som denna sista utredning framförde har endast en åtgärdats. Förslaget om inrättande av en genbanksnämnd under lantbruksstyrelsen ledde till att en sådan inrättades i maj 1984. För dess arbete fick 3 000 kr. ur styrelsens ordinarie anslag utnyttjas. Anslaget har för närvarande höjts till 5 000 kr.

Nordiska ministerrådet avsatte 1979 medel för en arbetsgrupp för bevarandet av genetisk variation hos husdjur. Ett sekretariat har därefter upprättats i Norge, där ett arbete har påbörjats för att inrätta en nordisk databank rörande genresurserna på husdjurens område i de nordiska länderna samt formerna för olika genbanker i resp. land. Arbetet med databanken förutsätter att ett genbanksarbete bedrivs nationellt i de olika länderna. Arbetsgruppens budget för 1987 omfattar 245 000 Dkr.

I Finland har 80 000 FIM reserverats i statsbudgetförslaget för 1986 för att täcka driftkostnaderna för genbanksnämnden. Lantbruksministeriet har dessutom föreslagit att lönekostnaderna för en husdjursgenetiker med uppgift att samordna verksamheten måtte bestridas av kommittémedel.

I Danmark har 50 000 Dkr. anslagits för genbanksnämndens initiala verksamhet. Nämnden har utarbetat planer och budget för den fortsatta verksamheten. Staten har köpt Damgården på Lyö; denna gård utnyttjas av "Selskabet for bevaring av aeldre danske, truede husdyrracer".

I Norge har 40 000 Nkr. beviljats för genbanksnämndens verksamhet 1986. Fyra ledamöter och en sekreterare har utsetts. Sedan 1973 finns statens genbank för fjörfe, som leds av Landsrådet för fjörfeavl. I Lötens kommun planeras ett husdjursmuseum för hotade raser. Husdjursmuseet föreslås bli inordnat under Lantbruksmuseet, där två tjänster inom området är inrätta-

de. Miljödepartementet har även avsatt 14 000 kr. för inventering av hotade nöt- och getraser. Island är i detta sammanhang speciellt eftersom samtliga husdjur är inhemska och kan sägas utgöra en genbank för Island.

I jordbruksutskottets betänkande (JoU 1986/87:5) med anledning av motionerna 1985/86 Jo621 och Jo777 framhålls helt allmänt värdet av att mångfalden av växter och djur bibehålls och främjas och att effektiva åtgärder vidtas för bevarande av sådana husdjur och kulturväxter som är i behov av särskilt skydd samt vikten av att man skapar en organisation som verksamt bidrar till att säkerställa nuvarande och framtida genresurser på ifrågavarande område.

Utskottet fann emellertid att syftet med motionerna såvitt de allmänt avser åtgärder för att bevara vissa hotade växt- och djurarter, blir tillgodosett utan något särskilt initiativ från riksdagens sida.

När det gäller bevarandet av genresurser på husdjurens område grundlades beslutet på genbanksutredningens betänkande (Ds Jo 1980:6) där lantbruksstyrelsen föreslås bli huvudman och ytterst ansvarig för bevarandet av genetiskt material hos husdjuren i Sverige och att styrelsen och Sveriges lantbruksuniversitet bör ha tillgång till en expertis som behövs för att fullfölja uppdraget.

Motiv för särskilt anslag

I detta sammanhang är det otillfredsställande att endast redovisa 5 000 kr. för genbanksarbetet i Sverige.

Motiven för en statlig finansiering av genbanksarbete på husdjurens område sammanfattas enligt nedan.

1. Ett svenskt genbanksarbete är nödvändigt för att genomföra det påbörjade arbetet med en nordisk genbank.

2. Produktionsmässiga skäl

- Ändringar i den ekonomiska situationen kräver ändringar i avelsmålen. Hittills har aveln på husdjursområdet ganska ensidigt varit inriktad på en högre produktion och en lägre foderförbrukning. Vid en överskottssituation blir de kostnadsbesparande målen mer intressanta. En avel inriktad på exempelvis sjukdomsresistens betyder minskade veterinärkostnader samtidigt som en bättre livsmedelskvalitet kan uppnås. En avel för bättre fruktsamhet, hårdighet och ändamålsenlig exteriör medför minskade rekryteringskostnader och minskade arbetskostnader samtidigt som djurens anpassning till exempelvis en mera extensiv uppfödning kan uppnås. För att uppnå nya avelsmål kan krävas att gener med en låg frekvens måste uppföras i eller tillföras en population.
- Återinförande av redan förlorade gener i producerande populationer. Sådana gener kan finnas i populationer som produktionsmässigt för tillfället inte är intressanta.
- Skapa populationer lämpliga för korsning för att i produktionen utnyttja den s. k. korsningseffekten. Den moderna semintekniken och även tekniken med embryoöverföring kan snabbt genomsyra hela populationer med "moderna" gener medan andra gener, som i framtiden kan visa sig

värdefulla, spolas bort. En långt driven "matadoravel" leder till genförluster och förlorade möjligheter till genetiskt framsteg. Genom genbanken bevarade populationer kan därför visa sig oersättliga för att genom önskvärda avelsframsteg förverkliga nya avelsmål.

- Garanti för en riklig variation och resursbas för avel för helt nya produktionsegenskaper. Det är för dagen svårt att förutse vilka krav eller möjligheter som kan uppstå i husdjursaveln. Ett exempel är utvinningen av hyaluronsyra ur tuppkammar. Produktionen av tuppkammar motsvarade redan 1984 en omsättning av över 300 milj. kr. inom läkemedelsindustrin. Detta är ett exempel på en ny helt oförutsägbar produktionsegenskap där lämpliga genotyper av en händelse fanns tillgängliga vid Sveriges lantbruksuniversitet.
- Grundforskningens framsteg har öppnat möjligheter att på ett helt annat sätt än tidigare definiera och utnyttja enskilda gener. Så har t.ex. arvsanlag definierats, vilka har en överordnad roll i kroppens immunförsvar. Vissa av dessa gener förekommer i mycket låg frekvens. Med modern metodik kan vissa, om de finns bevarade, utnyttjas i avel för sjukdomsresistens, vilket medför en sundare produktion med friskare djur.

3. Vetenskapliga – undervisningsmässiga skäl

- Genbanker i form av levande populationer ger möjlighet att mäta avelsframsteget i den samlade populationen av producerande djur.
- Genbanker utgör värdefullt utgångsmaterial för vetenskapliga undersökningar av både grundläggande och tillämpad karaktär.
- Genbanker ger material till undervisning i genetiska discipliner.

4. Kulturhistoriska skäl

Genbanker i form av levande populationer levandegör äldre tiders kultur, kulturkunskap och kulturlandskap.

Flera äldre husdjursarter är hotade. Ett antal frivilligt arbetande intresserade gör sitt bästa för att bevara arterna. Utan stöd i form av en genbank kan deras arbete tillspilloges. Det är därför angeläget att också statliga myndigheter får reella möjligheter att engagera sig i arbetet.

Hemställan

Med hänvisning till ovanstående hemställs

att riksdagen under anslaget B 1. Lantbruksstyrelsen beviljar ett anslag på 200 000 kr. för att möjliggöra för genbanksnämnden att fullgöra arbetsuppgifter överensstämmande med motsvarande insatser i de övriga nordiska länderna.

Stockholm den 21 januari 1987

Lars Ernestam (fp)

Börje Stensson (fp)